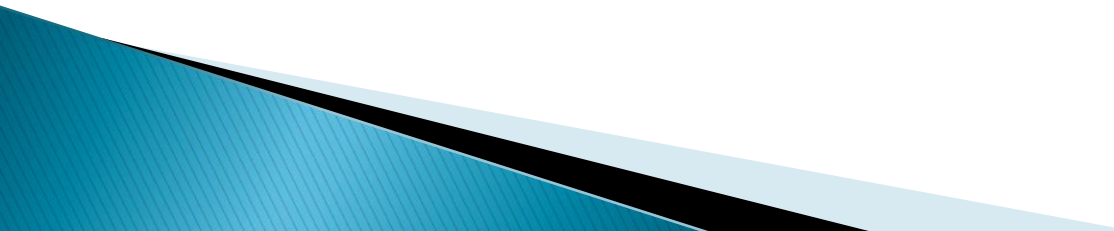

Wyzwania globalne i wprowadzenie do problematyki pomocy rozwojowej

Agenda

- ▶ Istota globalizacji.
 - ▶ Wyzwania globalne i globalne dobra publiczne.
 - ▶ Współpraca rozwojowa a polityka rozwojowa.
 - ▶ Istota pomocy rozwojowej.
 - ▶ Klasyfikacja pomocy rozwojowej
 - ▶ Motywy i cele pomocy rozwojowej.
 - ▶ Problem skuteczności pomocy rozwojowej.
-

Globalizacja

- ▶ Zjawisko społeczne, gospodarcze i polityczne polegające na uniwersalizacji świata we wszelkich aspektach życia.
- ▶ Ułatwia odnalezienie się w „szerokim świecie”.
- ▶ Stawia na świat jako wspólnotę wszystkich bez indywidualizmu (globalna wioska).
- ▶ Popularyzuje bycie „obywatelem świata”.
- ▶ Ułatwia poruszanie się.

Globalizacja

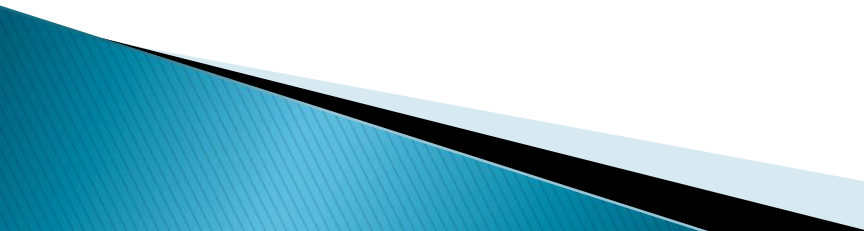
Zalety

- Szybszy postęp technologiczny.
- Łatwiejsze pozyskiwanie i przemieszczanie się czynników produkcji.
- Zwiększona świadomość odpowiedzialności za środowisko.

Wady

- Wyższe zagrożenie terroryzmem.
- Wzrost nierówności społecznych i gospodarczych.
- Szybsze rozprzestrzenianie się chorób.

Skutki globalizacji

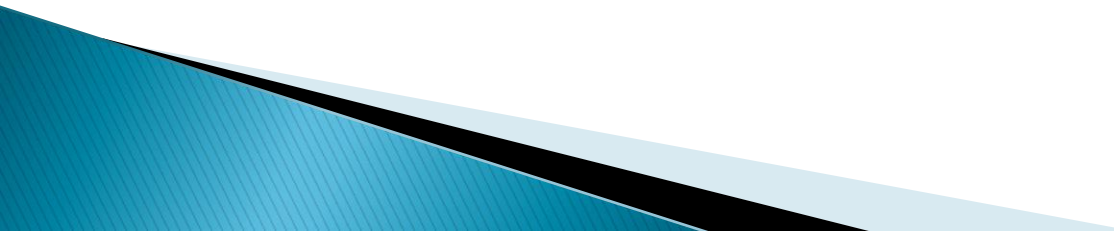
- ▶ Zanikanie różnic kulturowych.
 - ▶ Zmniejszanie barier handlowych.
 - ▶ Ułatwiony dostęp do innych rynków, usług i produktów.
 - ▶ Powstawanie organizacji międzynarodowych.
 - ▶ Szybszy obieg informacji i nowych technologii.
 - ▶ Wzrost znaczenia korporacji.
 - ▶ Większa konkurencja producentów.
-

Wyzwania globalne

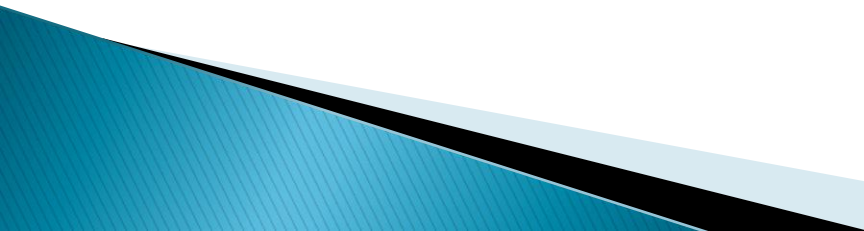
„Globalne wyzwania” to najpowszechniej występujące na świecie problemy, takie jak na przykład:

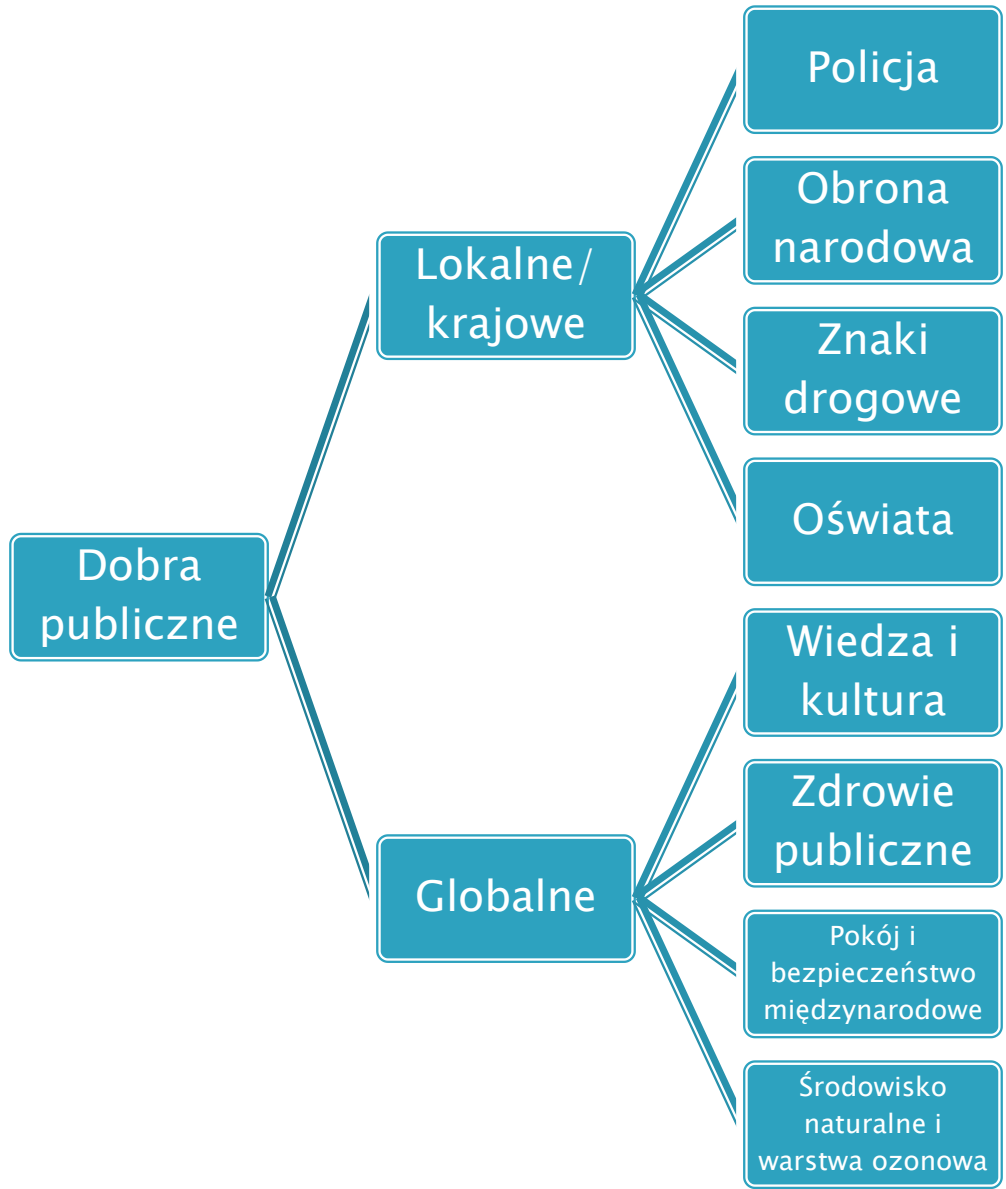
- głód i nie zapewnienie wystarczającej ilości zdrowej, bogatej w składniki odżywcze żywności;
- problemy demograficzne;
- ubóstwo oraz dysproporcje w rozwoju gospodarczym i poziomie życia;
- niekontrolowane migracje;
- konflikty zbrojne i problemy bezpieczeństwa;
- ciężka praca dzieci;
- zapewnienie edukacji powszechnej;
- równouprawnienie;
- nietolerancja;
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego;
- nieprzewidziane klęski żywiołowe;
- problemy energetyczne;
- choroby, z którymi współczesna medycyna sobie nie radzi;
- problemy ekonomiczne (inflacja, zadłużenie);
- ...

Wyzwania globalne

- ▶ Wymagają od całej ludzkości współpracy i zaangażowania w celu rozwiązania konkretnych problemów.
 - ▶ Zmieniają się tak szybko, jak zmienia się świat, a przede wszystkim poszczególne społeczeństwa.
 - ▶ Zderza się z nimi coraz szersza grupa społeczności.
-

Dobra publiczne

- ▶ Są powszechnie dostępne i wspólne.
 - ▶ Większości z nich nie da się wyłączyć z konsumpcji.
 - ▶ Nie są konkurencyjne w konsumpcji.
 - ▶ Powiększanie się liczby użytkowników nie eliminuje, ani nie pomniejsza możliwości korzystania z danego dobra przez wszystkich użytkowników.
 - ▶ Dostawca dobra nie może legalnie zapobiec konsumowaniu dobra przez innych.
-

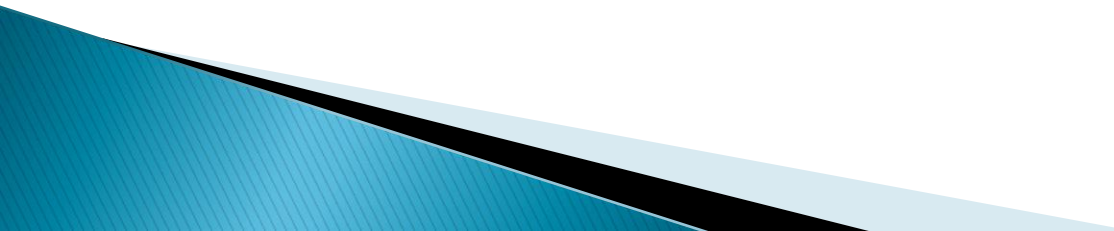
Globalne dobra publiczne

Aby je zdefiniować należy rozszerzyć pojęcie dóbr publicznych o:

charakter międzynarodowy i międzypokoleniowy, korzyści muszą mieć charakter uniwersalny – więcej niż jedna grupa społeczeństw, obecnych i przyszłych pokoleń musi mieć z nich pożytek.

Do ich zapewnienia niezbędne są **zachowania kolektywne** – aby zagwarantować czyste środowisko wszyscy z niego korzystający muszą zacząć segregować odpady, korzystać z recyklingu i ograniczyć emisję szkodliwych substancji do gleby, wody i atmosfery.

Kto odpowiada za globalne dobra publiczne i wyzwania globalne?

- ▶ Organizacje międzynarodowe.
 - ▶ Rządy.
 - ▶ Przedsiębiorstwa.
 - ▶ Społeczeństwo.
-

Odpowiedź na wyzwania współczesnego świata

Szczególną rolę w rozwiązywaniu problemów globalnych i zarządzaniu GDP wypełniają organizacje międzynarodowe, które działają przy wsparciu wielu państw, darczyńców i wolontariuszy.

Uwagi ogólne na temat rozwoju

- ▶ **Rozwój** jest rozumiany jako całokształt działań społeczeństwa, podejmowanych świadomie lub podświadomie, mających na celu polepszenie warunków bytu i stałe doskonalenie gatunku ludzkiego.
- ▶ Prowadzi do **zmian o charakterze cywilizacyjnym**, które są bodźcem do dalszego rozwoju, na innym poziomie wiedzy i umiejętności, w oparciu o inne zasoby.

Współpraca rozwojowa a polityka rozwojowa

- ▶ **Współpraca rozwojowa** – długofalowa i wszechstronna współpraca między krajami Północy i Południa, instytucjami międzynarodowymi oraz podmiotami niepublicznymi, mająca na celu zniwelowanie różnic w poziomie rozwoju między krajami i regionami świata przez podniesienie poziomu życia w krajach słabiej rozwiniętych oraz redukcję, a docelowo eliminację ubóstwa i innych problemów wiążących się z zacofaniem i niedorozwojem.
- ▶ **Polityka rozwojowa** – całościowa koncepcja wspierania rozwoju państw i regionów słabiej rozwiniętych, sformułowana przez kompetentne władze państwa lub instytucje międzynarodowe i realizowana za pośrednictwem szeregu powiązanych ze sobą przedsięwzięć o charakterze politycznym, gospodarczym czy instytucjonalnym, w tym przede wszystkim przez przekazywanie pomocy rozwojowej.

Definicja pomocy rozwojowej

- ▶ Według K. A. Nawrot, pomoc rozwojowa rozumiana jest jako transfer zasobów w skali międzynarodowej (z kraju dawcy do kraju biorcy), który nie wynika z działań rynku, lecz jest następstwem decyzji rządów krajów dawców, bądź uprawnionych przez nie organizacji. Taka interpretacja implikuje jednokierunkowe działania donatorów mające prowadzić do zmiany sytuacji beneficjentów.
- ▶ Według Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju pomoc rozwojowa to „darowizny i pożyczki przekazane państwu rozwijającym się przez oficjalne instytucje rządowe i samorządowe państw- dawców lub organizacje międzynarodowe, mające na celu wsparcie rozwoju gospodarczego i dobrobytu w tych krajach”
- ▶ Pomoc rozwojową można zdefiniować także jako rodzaj międzynarodowych stosunków gospodarczych polegających na transferze dóbr i usług po cenach korzystniejszych niż na rynku, transferze środków finansowych w postaci kredytów o niższym oprocentowaniu niż na rynku kapitałowym, umorzeniu części zadłużenia, świadczeniu pomocy technicznej przez nieodpłatne lub częściowo płatne przekazywanie technologii czy przyznawanie stypendiów.

Dwie drogi pomocy ubogim państwom

Oficjalna pomoc rozwojowa

- Częściowo bezzwrotna.
- Jej zadaniem jest pomoc w inicjalnym rozwoju państwa.
- Udzielana krajom słabo lub średnio rozwiniętym.
- Jej głównym celem jest rozwój państwa.

Pożyczki rządowe

- Zwrotne, wymagają stabilnego i wypłacalnego państwa-beneficjenta.
- Udzielane między krajami o dowolnym poziomie rozwoju (ograniczone dla państw słabo rozwiniętych).
- Różne cele.

Oficjalna pomoc rozwojowa

Aby przepływ środków między państwem donatorem a beneficjentem mógł być zaliczony jako Oficjalna Pomoc Rozwojowa, musi spełniać cztery warunki.

- ▶ Pomoc rozwojowa musi być wydatkiem ze środków publicznych, czyli z budżetu państwa.
- ▶ Element darowizny musi wynieść przynajmniej 25%, czyli zwrotowi może podlegać nie więcej niż 75% ogólnej wartości nominalnej przepływu.
- ▶ Głównym celem pomocy musi być wsparcie gospodarczego i społecznego rozwoju krajów rozwijających się.
- ▶ Kraj, który otrzymuje pomoc, musi być umieszczony na specjalnej liście krajów rozwijających się i organizacji, tworzonej przez Komitet Współpracy Rozwojowej (DAC) OECD.

Klasyfikacja pomocy rozwojowej

Kryterium	Formy pomocy rozwojowej
Kanał przepływu pomocy	<ul style="list-style-type: none">• bilateralna• multilateralna• pomoc prywatna
Sposób przekazania pomocy przez dawcę	<ul style="list-style-type: none">• finansowa• techniczna• rzeczowa
Sposób zastosowania pomocy przez dawcę	<ul style="list-style-type: none">• projektowa• programowa
Obciążenie spłatą beneficjenta	<ul style="list-style-type: none">• zwrotna• bezzwrotna
Wolność dysponowania pomocą przez beneficjenta	<ul style="list-style-type: none">• wiązana• niewiązana

Pomoc rozwojowa – kanał przyływu pomocy

Pomoc bilateralna

- Pomoc bilateralna (dwustronna) jest przekazywana rządowi krajów-beneficjentów przez rządy krajów donatorów (względnie ministerstwa) lub agencje rządowe powołane do tego celu.

Pomoc multilateralna

- Pomoc multilateralna (wielostronna), to pomoc przekazywana rządowi krajów-beneficjentów za pośrednictwem wyspecjalizowanych instytucji i organizacji międzynarodowych.

Pomoc prywatna

- Pomoc prywatna nie jest zaliczana do ODA z racji źródła swojego pochodzenia. Składają się na nią przekazy prywatne, datki charytatywne, pomoc organizacji filantropijnych.

Pomoc rozwojowa – sposób przekazania pomocy przez dawcę

Pomoc finansowa

- Pomoc finansowa jest najbardziej powszechną formą pomocy, określaną często jako „wypisywanie czeków” i oznacza transfer pomocy w postaci pieniężnej.

Pomoc techniczna

- Pomoc techniczna to pomoc, polegająca na transferze wiedzy i *know-how* do biorców. Do niej zalicza się usługi doradcze, konsultingowe oraz szkolenia obywateli krajów rozwijających się.

Pomoc rzeczowa

- Pomoc rzeczowa (w naturze) to pomoc, w ramach której partnerzy z krajów rozwijających się otrzymują żywność, leki, maszyny, sprzęt.

Pomoc rozwojowa – sposób zastosowania pomocy przez dawcę

Pomoc projektowa

- Pomoc projektowa (*project aid*) – pomoc udzielana na konkretny cel (szkolenie, budowę budynku, zakup wyposażenia).

Pomoc programowa

- Pomoc programowa (*programme aid*) – pomoc udzielana w ramach konkretnego sektora mająca rozwiązać szerszy problem (wsparcie reform).

Pomoc rozwojowa – obciążenie spłatą beneficjenta

Pomoc zwrotna

- Beneficjent może być zobowiązany do zwrócenia kwoty wsparcia po spełnieniu określonych warunków.

Pomoc bezzwrotna

- Przybiera postać grantów i subwencji, w przypadku których można nałożyć określony warunek dotyczący sposobu wykorzystania.

Pomoc rozwojowa – wolność dysponowania nią przez beneficjenta

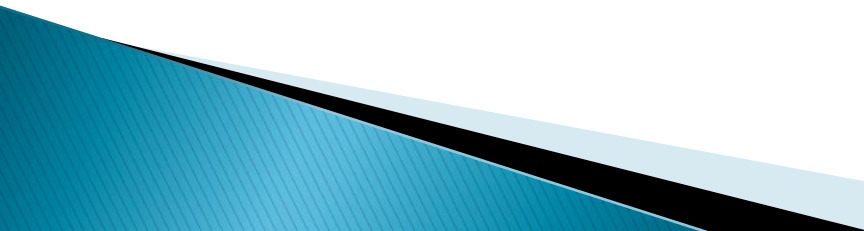
Pomoc wiązana

- Pomoc wiązana (*tied aid*) jest pomocą, gdzie warunkiem jej otrzymania jest zakup towarów lub usług wytwarzanych w kraju przekazującym pomoc.

Pomoc niewiązana

- Pomoc niewiązana (*untied aid*) nie pociąga za sobą zobowiązania ze strony beneficjenta.

Najważniejsze motywy pomocy rozwojowej

- ▶ Pomoc w sytuacjach kryzysowych (wojny, konflikty, kataklizmy).
 - ▶ Wspieranie beneficjentów w osiąganiu celów rozwojowych.
 - ▶ Okazywanie solidarności z krajami rozwijającymi się.
 - ▶ Promowanie własnych interesów politycznych i strategiczno-militarnych.
 - ▶ Osiągnięcie określonych korzyści gospodarczych/komercyjnych.
 - ▶ Więzi historyczne.
 - ▶ Motywy religijne.
 - ▶ Promowanie praw człowieka.
 - ▶ Zapewnianie i finansowanie globalnych dóbr publicznych.
-

Podstawowe cele udzielania pomocy rozwojowej

- ▶ Wspieranie socjalnego i gospodarczego postępu w krajach rozwijających się, zwalczanie nędzy w tych państwach.
 - ▶ Popieranie dążeń do wyrównania szans krajów rozwijających się na rynku światowym.
 - ▶ Dążenie do równouprawnienia i sprawiedliwości dla wszystkich ludzi.
 - ▶ Respektowanie suwerenności i nieingerowanie w sprawy wewnętrzne krajów rozwijających się.
 - ▶ Zapewnianie pokoju.
 - ▶ Zapobieganie tworzeniu stref wpływów w państwach rozwijających się.
-

Przyczyny braku skuteczności pomocy rozwojowej

- ▶ Korupcja i pogoń za rentą.
- ▶ Niespójność polityki pomocowej donatorów z ich działaniami podejmowanymi w innych dziedzinach.
- ▶ Nieprzewidywalność i zmiennność transferów pomocowych.
- ▶ Nacisk na realizację pojedynczych projektów, a nie skoordynowanych programów pomocowych.
- ▶ Brak koordynacji i harmonizacji działań pomocowych i regulujących je procedur.
- ▶ „Wiązanie” przez donatorów pomocy rozwojowej z promocją własnych dóbr i usług.
- ▶ Niemożność wzięcia przez kraje rozwijające się odpowiedzialności za własny rozwój.
- ▶ Ograniczenia absorpcyjne państw.
- ▶ Niewłaściwe zarządzanie programami i projektami pomocowymi.
- ▶ Niedostosowanie świadczonej przez donatorów pomocy do potrzeb i priorytetów biorców.

Nieprzewidywalność pomocy rozwojowej

- ▶ Nieprzewidywalność rozumiana jako różnica między pomocą oczekiwaną i pomocą faktycznie otrzymaną oraz zmiennością, czyli różnicami w wysokości pomocy w danych jednostkach czasu.
- ▶ Wiele krajów–biorców odczuwa wahania w wielkości pomocy zagranicznej, którą otrzymują.

Problem zamienności pomocy

- ▶ Problem zamienności opiera się na trzech podstawowych założeniach dotyczących udzielania i wydatkowania pomocy rozwojowej.

Większość pomocy, rozumianej konwencjonalnie, jest w sensie ilościowym przekazywana w krajach rozwijających się za pośrednictwem sektora publicznego.

Pomoc stanowi jedną z ważniejszych form dochodu w krajach rozwijających się, zwłaszcza reprezentujących niższy poziom rozwoju, a w związku z tym podstawę finansowania wielu wydatków budżetowych, w tym dotyczących edukacji, zdrowia, infrastruktury.

Rząd odgrywa w niemal wszystkich krajach rozwijających się centralną rolę w życiu gospodarczym.

Problem „wiązania” pomocy rozwojowej

- ▶ Wiele opinii krytycznych dotyczy tzw. wiązania pomocy rozwojowej, tzn. uwarunkowanego zakupem dóbr rzeczowych i usług ograniczonym do państwa–dawcy lub grupy państw.
- ▶ Często na skutek „wiązania” pomocy kraje rozwijające są wyposażane w przestarzałe technologie, niepotrzebne obiekty infrastrukturalne i doradztwo techniczne niedostosowane do ich potrzeb.

Możliwości absorpcyjne

- ▶ Termin „możliwości absorpcyjne” oznacza zdolność państwa–biorcy do skutecznego wykorzystania otrzymanej pomocy.
- ▶ Najczęściej możliwości absorpcyjne łączy się z problemem rzadkości zasobów w krajach rozwijających się (np. wykwalifikowanych urzędników, liczby lekarzy, kilometrów dróg) i popytem, jaki pomoc kreuje w stosunku do tych zasobów, prowadząc w efekcie do powstawania tzw. wąskich gardeł.

Błędne koło pomocy rozwojowej

- ▶ Pomoc zagraniczna jest reakcją świata zachodniego na potrzeby społeczne i gospodarcze państw rozwijających się, a główną ideą jej przyświecającą jest eliminacja ubóstwa oraz stymulacja rozwoju gospodarczego.
- ▶ W praktyce napływ pomocy rozwojowej przynosi negatywne skutki w biurokracji, umożliwiając korupcję. Skorumpowane rządy niechętnie podejmują reformy gospodarcze i społeczne. W konsekwencji dochodzi do erozji kapitału społecznego, obniżenia poziomu inwestycji zagranicznych, spadku oszczędności, problemów z malejącym eksportem i wysokim bezrobociem. Skłania to państwa bogate do intensyfikacji współpracy rozwojowej. Wtedy pojawia się zjawisko błędnego koła pomocy.

Problem pomiaru skuteczności pomocy rozwojowej

- ▶ Jednym z powodów dla których problem skuteczności pomocy nadal stanowi przedmiot kontrowersji są kwestie metodologiczne, a dokładnie sposób mierzenia skuteczności pomocy ze względu na nieskończenie dużą liczbę czynników wchodzących w interakcję z gospodarką i stronami relacji, a czasami pozostającymi bez związku z bezpośrednim strumieniem pomocy.

Ograniczenia metodologiczne

- ▶ Efekt opóźnienia czasowego między interwencją pomocową a spodziewanym efektem.
- ▶ Skuteczność a efektywność.
- ▶ Jakość, wiarygodność, spójność oraz porównywalność danych statystycznych gromadzonych i przetwarzanych na poziomie narodowym i międzynarodowym.
- ▶ Rodzaj pomocy – badanie skuteczności pomocy i jej wpływu na problem ubóstwa czy wzrost gospodarczy musi uwzględniać zróżnicowanie form pomocy rozwojowej.
- ▶ Wybór metody pomiaru.
- ▶ Czynniki egzogeniczne, które oddziałują na skuteczność projektu lub programu pomocowego.

Dziękuję za uwagę

